

Het Priesterschap van Christus

en Zijn dienst als Voorspraak

door: -

Hebreeën 4:4-16

Hoofdstuk 1

Er is dikwijls veel onduidelijkheid in de gedachten van veel kinderen van God over het Priesterschap van onze Heer Jezus Christus. We moeten weten, welke plaats het inneemt. Wat de eigenlijke werking is en op welke grondslag het rust. In welke relatie het staat ten opzichte van andere waarheden in het bijzonder die van de verlossing? Welke zegeningen verzekert God ons hierdoor? Welke plaats geniet de gelovige door zijn uitoefening, die hij zonder het priesterschap niet zou genieten? Deze verschillende punten waaronder het priesterschap kan gezien worden, zijn voor veel gelovigen niet duidelijk. Het is beter dat we niet zeggen een waarheid begrepen te hebben, zolang we er de kracht niet van hebben ervaren in ons leven.

Soms zeggen we: “die kinderen van God moeten wel de een of andere waarheid kennen, ze lijken zo’n gelukkige gemeenschap”. Maar dat is geen bewijs dat het zo is. Zij kunnen uitdrukking geven aan gevoelens, die overtreffen wat ze positief van God geleerd hebben. Een groep kan meeliften op het geloof van enkelen. Hun manier van spreken hoeft zelfs hun echte toestand niet te verraden. We kunnen gemakkelijk begrijpen dat dit waar kan zijn. Christenen die dat doen twijfelen er niet aan, dat wat ze horen, niet volmaakt waar is, omdat ze dat wat gezegd wordt geloven. Met een zekere kennis van de waarheid genieten ze tot op bepaalde hoogte van de Woordbediening. Maar zij hebben het niet zelf onderzocht en in zichzelf de gedachte van God verwerkelijkt, waardoor zij op een directe en persoonlijke manier van Hemzelf de waarheid hebben ontvangen.

Als er verderfelijke invloeden zijn, zouden ze gemakkelijk en ernstig de weg kunnen kwijtraken. Of ze raken in verwarring en onzekerheid door de vragen, die de vijand dikwijls stelt over hen, die naar de wereld wandelen en waarvan het getuigenis beschamend is. Wij leven in een tijd dat wij direct van God moeten ontvangen wat nodig is voor ons.

Het is heel belangrijk voor ieder kind van God, eenvoudig en zorgvuldig Zijn Woord te onderzoeken. Want als we al licht hebben over waarheden die het Woord onderwijst, dan zullen we daardoor bevestigd worden. Als we echter nog licht nodig hebben zullen we het van Hem leren, als we onderzoeken, wat God ons heeft te zeggen door Zijn Woord.

Of we de van Hem ontvangen zegen van het priesterschap van Christus nu begrijpen of niet, het priesterschap wordt ononderbroken voor ons uitgeoefend. Het is voor van het grootste belang om te weten, hoe rijk, standvastig en geschikt voor wat we nodig hebben, de genade van onze Heer Jezus is. Wat deze waarheid zo kostbaar maakt, is, dat ze nauw verbonden is met Christus. Hij is alles in de uitoefening van het priesterschap. Bij de Zijnen, die op aarde een weinig (arm en onvolmaakt) genieten van de zegen van hun priesterlijke dienst, kan er een weerschijn zijn van die genade, door Zijn werking in hen. Maar deze vrucht van Zijn werk heeft een heel andere strekking. Het is een priesterlijk werkzaamheid in liefde tegenover elkaar. Zijn priesterschap is echter een dienst die onmisbaar is voor ons, want het is de enige mogelijkheid om door de woestijn gebracht te worden.

Één waarheid moeten we niet vergeten en mag het belang ervan ons, die erover nadenken, treffen. De Hebreeën richt zich tot gelovigen die pelgrims en vreemdelingen op aarde geworden zijn. Zij bevinden zich niet in Egypte en ook niet in Kanaän, maar trekken door de woestijn. Dezelfde personen kunnen gezien worden als al gezet in de hemelse gewesten, maar zo is het niet in Hebreeën. De Hebreeënbrief stelt de gelovigen niet voor als bezitters van de zegeningen van de Efezebrief. Zelfs niet in zekere mate die van de Kolossebrief. Er is in deze brief ook geen sprake van onze opstanding met Christus, een waarheid die van onmetelijk belang is en die de Romeinenbrief en Filippibrief en andere ontwikkelen.

In Hebreeën begint de Geest van God het feit vast te stellen dat Christus aan de rechterhand van God zit, in de hemelen. Dat is een wezenlijke trek van Zijn priesterschap. Op aarde was Hij geen priester en kon dat ook niet zijn. Zijn priesterlijke dienst is uitsluitend hemels en wordt uitgeoefend voor een hemels volk. De tijd was gekomen voor God om dit volk voor de hemel te vormen. Vroeger waren er heiligen geweest, die met meer of minder inzicht een hemelse hoop hadden en een hemelse stad verwachtten. Dat waren “*de heiligen der hoge plaatsen*” (Dan. 7:22) of “*hemelse gewesten*”. De Heilige Geest herhaald deze uitdrukking in het Nieuwe Testament, vertaald voor ons. Zij verwachten toen dat als iets toekomstigs en het was vaag voor hen. Nu bezitten wij die verwachting in hoop, maar de voorhang is gescheurd. De hemel is open en de Heilige Geest is op aarde gezonden

vanwege de verlossing en de verheerlijking van Christus. Alles is nu volbracht en er licht geen enkele schaduw meer over de goddelijke openbaring. De plaats en toneel van onze zegen zijn duidelijk vastgesteld door het feit, dat Christus zelf, na de reiniging van onze zonden, in de hemel is gezeten, terwijl Hij in een levende relatie staat met hen op aarde, waarvoor Hij zich niet schaamt, hen Zijn broeders te noemen. Zelfs als we de christen bekijken vanuit dat gezichtspunt, dat wil zeggen als een Heiland hebbend terwijl hij door de woestijn gaat, zien we dat er werkelijk een zegel van de hemel op hem rust. Daarom worden de Hebreëen genoemd: *“heilige broeders, deelgenoten van de hemelse roeping”* (Hebr.3:1). Niet alleen gaan ze later naar de hemel maar het kostbaarste feit is gelegen in de waarheid, dat Hij, die ze geroepen had, al in de hemel was vanwege de verlossing die Hij had volbracht.

Laten we het belang van deze waarheid niet onderschatten. Want de hemelse positie die onze Heer Jezus inneemt wordt hier gezien als het gevolg van de aanneming door God van het offer van Zichzelf voor onze zonden. Het Woord getuigt hiervan. In Hebreëen vinden we geen vermelding van het neerdalen van de Heer Jezus van de hemel op aarde. Het is een waar feit en wordt elders geopenbaard naar de volmaakte wijsheid van de Schrift. Maar Hebreëen 1:3 begint zo: *“nadat Hij door Zichzelf de reiniging van de zonden tot stand heeft gebracht, gaan zitten aan de rechterhand van de Majesteit in de hoge”*. Hij is opgevaren en is gaan zitten aan de rechterhand van God om er een dienst van een ander karakter te beginnen dat gegrond is op de reiniging van de zonden door Zijn offerande.

Deze openbaring is de basis van het priesterschap van Christus voor gelovigen. Priesterschap veronderstelt een reeds verlost volk. Het komt voort uit het feit, dat het grote en onmisbare werk van genade voor het volk is volbracht en dat dit volk er volmaakt in kan vertrouwen. Dit priesterschap is noodzakelijk, voor diegenen die belijden Christus toe te behoren, vanwege het gevaar dat zij lopen om Hem en Zijn werk los te laten. Dat kan gebeuren door de moeilijkheden, beproevingen, valstrikken, vervolgingen en gevaren van de weg. Dat is wat de Geest van God ons voor ogen stelt in Hebreëen. Deze gedachte vinden we vanaf het begin van hoofdstuk drie tot bijna aan het eind. De vijand van de Hebreëen probeert hen daarvan te beroven, maar zij twijfelden er niet aan of het werk volbracht was. Het hele onderwijs van Hebreëen rust op het feit, dat de Heer door de gave van Zichzelf, het werk heeft volbracht, dat Hij op aarde op zich heeft genomen. Alles wat God besloten had om te doen in de zondekwestie, alles wat Hij kon doen om de zonde van voor Zijn ogen weg te doen, was al volbracht, toen de Heer Zijn hogepriesterlijke dienst in de hemel begon.

Door deze grote waarheid los te laten en niet vast te houden is zoveel verwarring en duisternis gekomen in de harten van zo velen over het hogepriesterschap van Christus. En bij hen die beter onderwezen waren is duisternis gekomen vanwege de zwakheid waarmee ze

de volheid van verlossing begrepen. Want het is begrijpelijk dat iemand, als hij niet van de rust kan genieten van een gereinigd en volmaakt geweten, het hogepriesterschap gebruikt om aan te vullen wat hem ontbreekt. Maar dan wordt de ware genade van deze priesterdienst verminderd en uit het oog het oog verloren. Het priesterschap wordt eenvoudig een aanvulling op het werk van het kruis; want de eerste vraag voor iemand die tot God nadert is, Christus te kennen en de vergeving van zijn zonden te kennen door Zijn bloed. Vandaag hebben velen in dit opzicht alleen de hoop éénmaal bij de Heer te zijn en dat geldt bijna voor de hele christenheid. Op die manier verdwijnt het echte doel van het priesterschap naar de achtergrond omdat de verlossing nooit is aangenomen in al zijn eenvoud en volheid. Wanneer men aan dat volmaakte werk van het kruis iets wil toevoegen, dan betwijfelt men de wandel van Christus en Zijn hogepriesterschap.

De Hebreëenbrief geeft geen aanleiding voor deze gedachte. Vóórdat de Geest van God spreekt over hogepriesterschap, wordt de persoon van de Heer Jezus voorgesteld met de grootste duidelijkheid en in alle volheid en dat vanuit twee verschillende standpunten. Wij beschouwen Hem als Zoon van God en als Zoon des Mensen. Allebei deze naturen waren noodzakelijk voor de uitoefening van het hogepriesterschap. Als Hij niet de Zoon van God geweest was, in de zin waarin geen ander het ooit was, was een priesterschap, voor ons zoals Hebreëen leert, onmogelijk. Aan de ander kant, als Hij niet de Zoon des Mensen was geweest op een even werkelijke wijze als ze het is voor anderen, maar in een karakter dat Hem alleen toekomt, zou er geen priesterlijke dienst voor ons geweest zijn. De Heer Jezus bezit beide heerlijkheden. Hebreëen 1 stelt ons Hem voor als Zoon van God. Hebreëen 2 als Zoon des Mensen en aan het eind van dit hoofdstuk vinden we de eerste zinspeling op zijn priesterschap. Beide hoofdstukken stellen de volheid vast van het verlossingswerk dat al is opgemerkt in hoofdstuk 1. Hebreëen 2 veronderstelt hetzelfde feit: *“Want het paste Hem, om Wie alle dingen zijn en door Wie alle dingen zijn, dat Hij, om vele zonen tot heerlijkheid te leiden, de overste leidsman van hun behoudenis door lijden volmaakte.”* Daarna komt: *“Want en Hij die heiligt en zij die geheiligd worden, zijn allen uit een”* (Hebr. 2:10,11). Dit laatste vers is nauw verbonden met het priesterschap van Christus. Er is sprake van hen *“die geheiligd worden”* en van hen alleen. Geen andere personen zijn het voorwerp van deze priesterlijke dienst. Alleen op hen, die voor God zijn afgezonderd, is deze dienst van toepassing. Aan de andere kant is het waar, dat *“door de genade van God”* Jezus *“voor alles de dood smaakte”* (vs. 9). Maar na deze waarheid vastgesteld te hebben, beperkt de apostel zich tot een nauwere sfeer, want hij gaat over het priesterschap van Christus spreken. Hij spreekt over hen, die geheiligd of afgezonderd zijn voor God. Hij duidt ze dan ook niet aan als het geslacht van Adam, wat de hele menselijke familie zou omvatten, maar als het nageslacht van Abraham (vs. 16). Dit omvat een minder uitgestrekte groep dan de eerste. Niet het zaad van het vlees, maar

van de Geest. Want het zijn alleen die uit God geboren zijn, die hier als geheiligden gezien worden.

In het algemeen is in het Nieuwe Testament de heiliging niet uiterlijk zoals in het Oude Testament. Alleen als het gaat om een uiterlijke belijdenis van afzondering dan kan ze losgelaten worden door hen die ze eerst aanhing, zonder uit God geboren te zijn. Toch is het afzondering voor God in de naam van Christus. In Hebr. 10:29 is er sprake van hen die *“het bloed van het verbond waardoor hij geheiligd was, onheilig geacht en de Geest van de genade gesmaad heeft”*. Zoals we weten waren ze afvallig geworden. De apostel bekijkt hier echter dit onderwerp nog niet en spreekt in het begin alleen over hen die werkelijk afgezonderd zijn voor God en die Christus niet schaamt Zijn broeders te noemen (vs. 11). Het zijn broeders.

In het kort dus, is het hogepriesterschap van Christus geen dienst die de hele mensheid op het oog heeft, zoals het verzoeningswerk. Wat voorgesteld werd door het gesprende bloed op het verzoendeksel is voor allen. Het bloed werd gesprend op het verzoendeksel en er voor. Het ging niet alleen om hen, die het directe en onmiddellijke voorwerp waren van de wegen van God. De waarde van het bloed van Christus is oneindig en kan in zijn toepassing niet beperkt zijn. *“Opdat Hij door de genade van God voor alles de dood smaakte”* (vs. 9). Alles betekent alle dingen, meer nog alle mensen. Als wij Hem naderen en Zijn werk aanschouwen, Zijn lijden, zowel als alles wat Hem kenmerkt voor het priesterschap, dan leren wij Zijn bijzonder liefde kennen voor hen, die de genade in relatie heeft gebracht met Hem. *“Daar nu de kinderen aan bloed en vlees deel hebben, heeft ook Hij op gelijke wijze daaraan deelgenomen, opdat Hij door de dood te niet zou doen hem die de macht over de dood had, dat is de duivel, en allen zou verlossen die uit vrees voor de dood hun hele leven door aan slavernij onderworpen waren”* (Hebr. 2:14, 15).

Hoofdstuk 2

Dus voor een volk bevrijd van het oordeel, wordt Christus voorgesteld als een *“barmhartig en trouw hogepriester”* (Hebr. 2:17), voor geheiligden, die ook kinderen zijn. *“Want inderdaad, niet engelen neemt Hij aan, maar Hij neemt het nageslacht van Abraham aan.”* (16). Hij neemt niet de zaak van engelen ter hand, maar die van het zaad van Abraham. Deze uitleg verhelderen het onderwerp dat ons bezighoudt. Wij leren hiervan, dat het Hogepriesterschap voortkomt uit een volbrachte verlossing en rust op de openbaring van de Heer Jezus in het vlees, die nu in de heerlijkheid is en niet op Zijn eeuwige toestand vóórdát Hij op aarde kwam. Hij was toen geen Hogepriester en nog minder toen Hij op aarde was. Nadat Hij op het kruis geleden had en de aarde had verlaten werd Hij *“door God begroet als hogepriester naar de orde van Melchizedek”* (Hebr. 5:10). Ter wille van hen die Hem

in de heerlijkheid zien, terwijl Hij die plaats inneemt, zoals geschreven staat: *“wij zien Jezus.....met heerlijkheid en eer gekroond”* (Hebr. 2:9). Voor hen die Hem zo zien door het geloof, die van de wereld gescheiden zijn en afgezonderd zijn voor God, oefent Hij in de hemelen het ambt en de dienst uit van Hogepriester.

Het *“geheiligd worden”* uit vers 11 is een voortgaande heiliging. Toch bevindt zich deze betekenis in die zin van het woord elders in de Schrift. Voortgaande heiliging is de geleidelijke vrucht van genade en geestelijke groei naar het voorbeeld van Christus, die onophoudelijk bij de gelovige aanwezig zou moeten zijn. Maar deze tekst in hoofdstuk 2 vers 11 en andere in deze brief bekijken de plaats van de gelovige abstract en wat maakt deze uitleg nog treffender maakt is het feit dat deze plaats van afzondering niet meer aan Israël behoort.

De Joden waren onheilig geworden. Ze hadden de heilige Israëls verworpen, voor zover hun dat mogelijk was. Zij hadden Hem behandeld als een bedrieger en een verwoorpen. Daardoor hadden zij hun heiliging verloren en God behandelde hun als onheiligen. Zij die geheiligd worden, zijn dus zij, die uit Israël getrokken zijn.

Wij vestigen in het bijzonder de aandacht op het feit dat zij uit Israël waren geheiligd. Want als we alleen maar de Hebr. 2:11-15 zouden hebben, zouden we nauwelijks kunnen bewijzen, dat er geroepen uit de volken zijn. Andere brieven verklaren ons dat uitvoerig en de beginselen zoals in de Hebr. 2:11-15 voorgesteld vinden toepassing op zowel de gelovigen uit de heidenen als op die uit de joden. Maar de Heilige Geest werkte met goedheid tegenover deze mensen vervuld van vooroordelen, die Hij door deze geïnspireerde brief onderwees, door hun meer licht te geven in de weg van het geloof. Hij wilde dat ze de oude gewoonten achter zich zouden laten en dat ze ten volle zouden genieten van de uitmuntende zegeningen van het christendom. Er staan ernstige waarschuwingen in deze brief maar ook de roepstem van liefde. Hebr. 2:11-15 staat vol met gevoelens en gedachten die misschien kinderachtig overkomen, vooral voor hen die uit de heidenen komen. Misschien zouden gelovigen uit de heidenen geneigd zijn deze joodse vooroordelen zonder veel eerbied met voeten te treden. Maar de Geest van God behandelt met de grootste teerheid en voorzichtigheid in dit opzicht wanneer Hij met toenemende duidelijkheid de Hebr. 2:11-15 de waarheid van hun afzondering van het joodse systeem duidelijk maakt. Wanneer Hij tenslotte deze waarheid in al zijn volheid heeft voorgesteld, sommeert Hij deze gelovigen buiten de legerplaats naar Christus uit te gaan en Zijn smaad te dragen. Wij hebben op deze school veel te leren en ik ben er zeker van dat mijn broeders net zoals ik deze lessen nodig hebben door goddelijke wijsheid onderwezen.

Laten we er aan denken, dat de Heer ons wordt voorgesteld als de Hogepriester voor hen, die voor God afgezonderd zijn door de belijdenis van de naam van

Christus, in het bijzonder van hen die getrokken zijn uit de joodse volk. Hoewel dat ook geldt voor hen uit elk ander volk. De apostel bedoelt dus dat deze dienst niet wordt uitgeoefend voor hen, die volgens het oude voorbeeld van heiliging zijn afgezonderd, maar voor hen die er zijn uitgegaan. De oude Israëlitische afzondering als volk heeft geen waarde meer voor Hem. Alles rust nu op Jezus, de verworpen Messias. Hij heiligt, want Hij is God en Mens. *“Hij die heiligt”* (11) is Jezus. *“Hij schaamt Zich niet hen broeders te noemen”*. God als zodanig kan geen broeders hebben. De Heer, die heiligt en de geheiligden zijn afgezonderd tot Zijn naam en door Zijn bloed.

Dan komt de eerste zinspeling op de priesterdienst van Christus aan het eind van Hebreeën 2. *“opdat Hij een barmhartig en trouw hogepriester zou zijn in de dingen die God betreffen, om voor de zonden van het volk verzoening¹ te doen”* (17). De Heilige Geest bedoelt hier de grote Verzoendag (Lev. 17).

De “reconciliatie” is een veel uitgestrektere gedachte dan “propitiatie” dat hier gebruikt wordt door de Heilige Geest. Het betekent dat de gehele toestand van personen of zaken die er het voorwerp van zijn volmaakt geworden is voor God. Hoewel gegrond op de plaatsvervangende gaat de verzoening veel verder. Zij omvat de hele schepping, zoals we lezen in Efeze en Kolosse: *“Want het behaagde de hele Volheid in Hem te wonen en door Hem alle dingen tot Zichzelf te verzoenen”* (Kol. 1:19).

Niet alle mensen zullen met God verzoend worden, hoewel het bloed van het kruis is vergoten met de bedoeling voor allen. Het is een getuigenis dat gegeven moest worden op zijn eigen tijd. (1 Tim. 2:6).

Iedereen kan zich overtuigen of het onjuist is te zeggen: om “reconciliatie” te doen voor de zonden in plaats van “propitiatie”. Wij zijn verzoend, maar kan men de zonden verzoenen of een “reconciliatie” voor de zonden doen?

Beide eerste hoofdstukken van Hebreeën vormen de inleiding. Nadat over het verzoeningswerk gesproken is vinden we niet alleen de vermelding van een Priester maar van een Hogepriester. Zo wordt op de grote verzoendag de Hogepriester in Israël genoemd met uitsluiting van alle andere (Lev. 16). Op die dag gebeurde een heel bijzondere daad. De “expiatie” werd voor het hele jaar gedaan. Deze offeranden drukken het volbrachte werk uit dat eens voor altijd gedaan werd en niet een dienst die onophoudelijk moest worden herhaald.

---

¹ De gewone vertalingen vertalen verkeerd “reconciliatie” in plaats van “propitiatie”. Sommigen vertalen Romeinen 5:11 door: “door Wie wij nu de “expiatie” ontvangen hebben” terwijl in het oorspronkelijk “reconciliatie” staat. Zie voor een uitleg van deze woorden de bijlage. Zie ook de bijlage waarin een uitleg staat van de griekse woorden voor Verzoening.

De arbeid van de priester of Hogepriester kon het hele jaar worden voortgezet, maar niet de “propitiatie”. Deze is onderscheiden, enig en absoluut volbracht was voor die tijdsperiode.

Bij die gelegenheid vertegenwoordigde de Hogepriester het volk en offerde het offer, waarop *“het lot voor de Heer”* viel. Dit was een zondoffer (Lev. 16:8, 9). Het bloed ervan bracht hij binnen de voorhang en net zoals het bloed van de stier die geofferd werd voor zichzelf en zijn huis, besprengde hij “het verzoendeksel en vóór het verzoendeksel (15). *“Zo zal hij voor het heilige, vanwege de onreinigheden der kinderen Israels, en vanwege hun overtredingen”* (16). Nadat hij uit het heilige der heiligen gegaan was, legde hij zijn beide handen op de kop van de levende bok en beled *“daarop al de ongerechtigheden der kinderen Israels, en al hun overtredingen, naar al hun zonden”* (21). Dit alles eindigde met het wegzenden van Azazel² in de woestijn (22) om in beeld uit te drukken de volledige verdwijning van de zonden van het volk.

Toch waren allebei de bokken nodig om het beeld van de verzoening voor te stellen in beide hoofdkenmerken:

1. het opeisen van de rechten van God, dat werd op de eerste plaats van het volk geëist.
2. de troost voor het volk te weten dat al het kwaad waaraan zij schuldig waren, zorgvuldig aan het licht was gebracht. Het was het slachtoffer ten laste gelegd en voor altijd weggenomen.

Beide waarheden worden in de Romeinenbrief voorgesteld. Aan het eind van Romeinen 3 vinden wij wat beantwoordt aan het lot voor de Heer en aan het eind van Romeinen 4 wat overeenkomt met het lot voor het volk.

In het eerste geval is God rechtvaardig wanneer Hij hem rechtvaardigt die in Jezus gelooft. Dat zien we in het bloed op het Verzoendeksel.

In het tweede geval lezen we dat Christus werd overgeleverd om onze zonden en opgewekt tot onze rechtvaardiging. Het oordeel dat op Hem viel vanwege onze zonden is precies wat de bok Azazel voorstelde, die de overtredingen op zijn hoofd beleden wegdroeg in een onbewoond land.

De waarheid van de opstanding wordt niet voorgesteld door Azazel. Er is geen beeld van dit grote feit in de offeranden, die wij beschouwen. Dat vinden we wel in de offerande van Izaak (Gen.22) en ook in de vogel die wegvloog na in het bloed te zijn gedoopt van de vogel die was gedood voor de reiniging van de melaatse (Lev.14:6). Maar dat is niet hetzelfde als met de levende bok want hij moest weggezonden worden in een onbewoond land. Dat kan geen beeld van de hemel zijn. De woning van God is al vol met gelukzaligen en dat zal in de eeuwigheid alleen maar meer zijn. Het is

---

² weggaande bok

dus onmogelijk dat ze wordt voorgesteld door de eenzame plaats waarheen Azazel werd gezonden.

Deze roerende instelling was het getuigenis van het verdwijnen van de zonden van Israël. Alle zonden en overtredingen werden weggedragen in een land van vergetelheid. Dat lijkt de betekenis van dit offer te zijn. Wat volledig geopenbaard wordt in het beeld van een geofferde Heer. Het was het beeld van de volbrachte “propitiatie” voor het volk; terwijl het eerste offer dat van de “expiatie” was.

Hoewel deze alleen door de Hogepriester werd volbracht, hoorde het eigenlijk niet bij de priesterlijke dienst, maar was het de basis ervan. Het was er dus nauw mee verbonden. De reiniging of “expiatie” van de zonde was een eerste noodzaak en vormde de grondslag van de dienst, die de priester elke dag volbracht in de tegenwoordigheid van God voor het volk.

Hoofdstuk 3

Nu komen we bij een andere waarheid. Deze zijn van het grootste belang. Zij spreken namelijk van de eigenschappen van hem, die als priester moest optreden.

“Want waarin Hijzelf geleden heeft toen Hij verzocht werd, kan Hij hun die verzocht worden te hulp komen” (Hebr. 2:18).

Laten we daarom goed over deze woorden nadenken. Niet omdat ze van toepassing zijn op ons zelf, maar op Hem, die zo vaak verwond is in het huis van Zijn vrienden en ook door onverzoenlijke vijanden. Maar niet zozeer wordt Zijn Persoon gezien in de beide heerlijkheden die Hem toebehoren of Zijn werk voor ons waarop Zijn priesterschap is gegrond vinden we in deze tekst. We zien hier wel de onmetelijke liefde van Zijn volmaakt menselijk hart, dat beproefd is op alle manieren, opdat Hij hen die verzocht worden zoveel beter te hulp zou kunnen komen.

Wat betekent “verzocht”? Voor deze tekst spreekt Hebreëen geen woord over verzoeking. In deze tekst heeft “verzocht worden” geen enkele relatie met innerlijke verzoeken die ons tot het kwaad drijven. Het zou niet nodig moeten zijn er aan te herinneren, dat de Heer deze nooit gekend heeft. Bovendien moeten we opmerken dat zelfs wat ons betreft, God het Hogepriesterschap niet heeft ingesteld om te helpen met het oog op zonden of gebreken die wij hebben. Dat wordt bevestigd door Hebreëen 4. We vinden daar andere bijzonderheden over dit onderwerp. *“Daar wij nu een grote hogepriester hebben, die de hemelen is doorgestaan, Jezus, de Zoon van God, laten wij de belijdenis vasthouden. Want wij hebben niet een hogepriester die niet met onze zwakheden kan*

meelijden, maar Een die in alle dingen verzocht is als wij, met uitzondering van de zonde” (Hebr. 4:14, 15)³.

Christus had geen enkele zonde. Niet alleen heeft Hij nooit gezondigd, maar Hij had geen enkele verbinding met de zonde. Het verschil tussen Hem en ons is dus oneindig. Hij was de Heilige van God en deze heerlijkheid werd bijzonder geopenbaard in de ongehoorde verzoeken, die Hij heeft verdragen. Hij was gedurende heel Zijn leven op aarde de Heilige en Rechtvaardige en had niets van doen met de zonde. Niet alleen heeft Hij nooit aan de zonde toegegeven, maar er was ook geen enkele in Hem, waaraan Hij had kunnen toegeven. Zijn menselijke natuur bood de vijand geen houvast. Hij werd aangevallen door de meest sluwe en hardnekkigste pogingen van Satan en een gevallen en ellendige wereld. Op Zijn weg ondervond Hij alles wat Hem smart kon veroorzaken, niet alleen vanwege de mensen en Joden, maar ook van Zijn discipelen.

In het begin van Zijn dienst stelde de vijand Hem alles voor wat aangenaam was om Hem zo mogelijk het pad van gehoorzaamheid te doen verlaten. En aan het einde, met hetzelfde doel, alles wat geschikt was om Hem terug te laten schrikken, namelijk: het verpletterende gewicht van de dood en vooral van een dood aan het kruis.

Op die manier werd Christus door aangename of smartelijke dingen in alle tijden en in alle omstandigheden verzocht als wij. Er wordt niet gezegd dat Hij niet meer verzocht werd dan wij. *“U heeft geen verzoeking getroffen dan menselijke”* (1 Kor. 10:13). Zou men dit van Jezus kunnen zeggen? Zien we niet, dat Hij verzocht werd, boven alle anderen en dat geen enkele verzoeking ooit was te vergelijken met de Zijne? Daarom, hoewel het waar is, dat Hij *“in alle dingen verzocht is als wij”*, maar het zou onjuist zijn eruit te concluderen (zoals sommige slecht onderwezen personen doen), dat wij worden verzocht in alle dingen als Hij.

De woestijn was het bijzondere toneel van de kenmerkende verzoeken van Christus. Zijn wij ooit op die wijze verzocht? Zeker niet! Er kan een bepaalde overeenkomst zijn tussen onze ervaringen en de Zijne. De drie welbekende verzoeken, waarmee Zijn verblijf eindigde in de woeste plaats, zijn heel leerzaam wat hun beginselen betreft. Elk van deze drie pogingen

---

³ Sommige vertalingen geven soms weer: “Hij is zonder zonde gebleven” De gedachte van de vertaler was klaarblijkelijk, dat hoewel verzocht, de Heer niet bezweken is en niet gezondigd heeft. Wat de betekenis van de tekst niet weergeeft. De Heilige Geest wil ons door deze woorden een heel andere waarheid leren. Waardiger voor de heerlijkheid van Christus en noodzakelijker voor ons. Het is natuurlijk waar, dat Christus nooit heeft gezondigd, maar deze verklaring is minderwaardig aan de gedachte, die God ons door deze woorden wil medelen. Wat geopenbaard wordt gaat veel verder.

van Satan tegen de Heer bevat onderwijs en is een ernstige waarschuwing voor ons.

De eerst verzoeking was gericht tegen het lichaam. “En de verzoeker kwam en zei tot Hem: Als U Gods Zoon bent, zeg dan dat deze stenen broden moeten worden” (Mat. 4:3). De tweede bevatte het aanbod van alle koninkrijken op aarde met als voorwaarde dat Satan hulde gebracht moest worden. Deze was gericht op de wereld. De derde had tot doel, de Heer er toe te bewegen, zich van boven de tempel naar beneden te werpen om te belofte van Psalm 91 te beproeven. Deze was godsdienstig.

Maar nog meer, laten we bedenken, dat Hij daarvoor verzocht was gedurende veertig dagen zonder voedsel. Zijn wij ooit onderworpen geweest aan een dergelijke beproeving? Wij kunnen met zekerheid bevestigen, dat de Geest van God ons nooit onderwerpen zal aan een dergelijke verzoeking. Zij was helemaal bijzonder en hoort bij de Zoon van God, de mens Christus Jezus.

Hoewel Hij in alle dingen verzocht is als wij op aarde, met uitzondering van de zonde, werd onze Heer Jezus verzocht op een manier, die voor Hem geheel persoonlijk was. Het was normaal dat het zo was, want Hij was niet een eenvoudig lid of natuurlijk hoofd van de menselijke familie. Door genade, werd Hij in alle waarheid een Mens, “geboren uit een vrouw” (Gal. 4:4). Maar naar Zijn onbewegelijke rechten, was Hij God, de Zoon van God. Hij zou spoedig de plaats innemen als Hoofd van de nieuwe schepping. Hij moest het tegenbeeld zijn van de eerste mens. En zoals de eerste mens de zonde in de wereld bracht, zo brengt de tweede Mens de genade en de gerechtigheid. Terwijl Adam viel in de plaats waar God hem had geplaatst en die hem toebehoorde, overwon de Heer Jezus oneindig grotere verzoeken en herwon alle rechten. De Heer Jezus is nu in de opstanding de verheerlijkte Mens, terwijl de eerste mens de dood bracht over zichzelf en zijn nakomelingschap. De geschiedenis van Adam, kort aangehaald in hoofdstuk 2, zou ieder van ons moeten leren, wat verzoeking is.

Het nogal verspreide begrip, dat de verzoeking voortkomt uit innerlijk kwaad, is een fatale verkeerde leer. Het is aanwijzing van een zuurdeeg van valse leer, bij hen die haar aannemen. Zij geven zich geen rekenschap en maakt hen ongeschikt om te begrijpen, dat de verzoeking plaats kan hebben zonder een enkele neiging tot het kwaad. Om te antwoorden op dit verkeerde inzicht is het voldoende de volgende vragen te stellen: Werd Adam niet verzocht? Zo, ja. Wat was zijn toestand, toen deze verzoeking plaats had? Vóór dat hij viel, was er zeker geen enkele neiging tot het kwade bij hem. De zonde is dus niet noodzakelijk verbonden met de verzoeking, in de betekenis die dit woord heeft in de teksten, die wij onderzoeken. Het eerste voorbeeld van een verzoeking werd echter, helaas, gevolgd door de ongehoorzaamheid van Adam. De eerste Adam was geschapen in onschuld en dus zonder zonde.

In onze verzen is de Zoon van God in de verzoeking blijven staan. Hij heeft de Satan overwonnen, niet door een daad van Zijn macht, maar door het lijden van het kruis opdat de gerechtigheid voldaan werd en de genade haar gezegende werk kon volbrengen voor de mens. Hij die “in alle dingen verzocht is als wij, met uitzondering van de zonde”. Hoe heerlijk is de tegenstelling die er is tussen de eerste gevallen Adam en de laatste Adam, onze Heer Jezus, die op aarde God heeft verheerlijkt en die nu is aan Zijn rechterhand in de hemel!

Wij kunnen dus met zekerheid zeggen dat Hij, die absoluut zonder zonde was, de enige was die in staat was om het voorwerp te zijn van de verzoeking van de zijde van de tegenstander. Het doel van de vijand was Hem ongehoorzaam te maken aan God. Maar dat was tevergeefs. Zelfs aan het einde van Zijn loopbaan, toen de overste van de wereld kwam, vond hij in Hem niets (Joh. 14:30). In hem was geen innerlijke zonde die beantwoordt aan de verzoeking en ook geen gebrek aan afhankelijkheid van God, die tot ongehoorzaamheid leidt. De overste van de wereld had niets in Hem en de zonde kon geen toegang krijgen in Zijn hart door onafhankelijkheid van God.

Als Satan er in geslaagd was om Hem in een weg van eigen wil te leiden, dan was dat een weg van ongehoorzaamheid geweest. Alles zou gevallen zijn zonder hoop. Zo iets was onmogelijk, want Hij was een Goddelijk Persoon net zoals Hij een afhankelijk en gehoorzaam Mens was. De vijand werd volledig verslagen.

Hoofdstuk 4

De grote dwaling van velen over de Heer Jezus is dat ze redeneren door Hem met zichzelf te vergelijken. Ze concluderen daaruit dat Hij door een soort verdienste of deugd nooit zondigde. Terwijl voor God en voor iedereen die echt in Hem gelooft, de gedachte aan een of ander gebrek in Hem, een absolute onmogelijkheid is. Hoe zou iemand die uit God geboren is ook maar één ogenblik zo'n gedachte kunnen vasthouden? Een ongelovige spreker, die dat verkondigt, toont daarmee duidelijk aan, dat hij niet in Zijn goddelijke heerlijkheid gelooft. Alle bespiegelingen van hen, die de heerlijkheid van Jezus proberen te verlagen, openbaren eenvoudig hun ongeloof in de heilige verborgenheid van de Persoon van Hem, die waarachtig God en waarachtig Mens is. Zij mogen zeggen, dat zij Hem erkennen als Zoon van God, die geëerd moet worden als de gelijke van de Vader. Maar zij begrijpen de betekenis van deze belijdenis niet. Zij geloven niet echt dat Hij God zelf is net zoals de Vader en de Heilige Geest. Want het feit dat Hij mens is geworden heeft in niets Zijn goddelijke heerlijkheid verminderd.

Hij heeft de mensheid aangenomen verenigd met de Godheid. Toch heeft Zijn vleeswording niets afgedaan

aan Zijn Godheid, maar heeft aan deze mensheid Zijn oneindige volmaaktheid gegeven. Toch heeft ieder van Zijn beide naturen zijn eigen kenmerken bewaard zonder enige verwarring. Zowel Zijn menselijk natuur als Zijn goddelijke natuur bezit zijn kenmerkende uitmuntendheid. Allebei worden verenigd om Zijn heerlijke en volmaakte Persoon te vormen. Zo was Jezus, die op aarde gekomen was om Zijn God en Vader te verheerlijken en ons te bevrijden van onze zonden tot Zijn heerlijkheid, door de verlossing bewerkt door Zijn bloed.

Dat is de Hogepriester die wij hebben voor God. Door op hem te zien, begrijpen wij de grote kracht van dit Woord: *“Want waarin Hijzelf geleden heeft toen Hij verzocht werd, kan Hij hun die verzocht worden te hulp komen”* (Hebr. 2:18). Hij heeft echt geleden.

Als iemand toegeeft aan de zonde, wanneer iemand verzocht wordt, lijdt hij niet. Als iemand God erin niet kent, wandelt men in het kwaad. De zonde wordt in het hart gevoed en men vindt er plezier in. De zondaar doet zijn eigen wil, om zichzelf te behagen, zonder dat hij God vreest. Dat is het karakter van de ongerechtigheid: het voldoen aan dat wat het opstandige en ongeremde hart wil en niets is aangener voor de goddeloze dan om zo te wandelen.

De Heer heeft dat nooit gedaan of gewenst. Geen enkel ogenblik heeft Hij gearzeld om de wil van God te doen en dat tot aan het einde van Zijn loopbaan. *“zie, Ik kom om uw wil te doen, O God!”* (Hebr.10:7). Zo was het vóór Hij op aarde kwam en daarna Zijn hele loopbaan tot en met het einde. Hij deed altijd de wil van de Vader, een wonderlijk kenmerk van de heerlijkheid van de volmaakte Dienstknecht in vernedering op aarde. Nooit deed Hij Zijn eigen wil. Geen enkele keer. Altijd volbracht Hij de wil van God. Dat was de heerlijkheid van de mens zonder zonde. Geen wonderen, geen krachtige daden van macht kunnen met Hem vergeleken worden. God kan wonderen verrichten door middel van een aardworm. God heeft dikwijls gewerkt door middel van onheilige instrumenten, maar er is nooit meer dan één mens geweest, die Zijn wil volmaakt volbracht heeft. Daarom werd Hij geroepen om te lijden, zoals nooit iemand anders heeft geleden. Want Zijn lijden werd afgemeten naar Zijn liefde en heiligheid en dan spreken we nog niet over Zijn innerlijke heerlijkheid.

Men kan het vergelijken met een kind van God die in deze tijd de wil van God wil doen en weigert zijn eigen wil te doen. Zeker het kost wat als men zich daaraan houdt in een wereld waar men geen andere wil doet dan die van mensen. De wereld leeft, beweegt zich en spant zich in om de eigen wil na te jagen. De Heer Jezus was het tegenovergestelde van wat de wereld kenmerkt en zo is het ook met hen die Hij heeft geheiligd. Petrus omschrijft de plaats en de voorrechten van hen: *“uitverkoren naar de voorkennis van God de Vader, door heiliging van de Geest, tot gehoorzaamheid en besprenkeling met het bloed van Jezus Christus”* (1 Petr. 1:2). De gehoorzaamheid die vereist wordt bij de verlost is van dezelfde aard als die van de Heer

Jezus. Dat laat ons de ernst zien van onze verantwoordelijkheid. Geen enkele keer op aarde gehoorzaamde Hij uit dwang of door te weerstaan aan een innerlijke invloed die tegengesteld was aan de wil van God.

Het lijden dat Hij ontmoette kwam voort uit listen van Satan. Ze waren gericht tegen Hem die onophoudelijk God behaagde en die altijd en absoluut weigerde af te wijken van de weg van gehoorzaamheid. Hij voelde een heilige afschuw, niet voor een innerlijk kwaad waarvan geen spoor in Hem aanwezig was, maar voor hem die overal om Hem heen regeerde. Nog meer, de inblazingen van de vijand brachten, in plaats van een wil bij Hem op te wekken die tegenovergesteld was aan God, Hem alleen moeite en lijden. Hij was een man van smarten, omdat Hij de Heilige was en niet zoals bij ons het geval is vanwege een vleselijke gedachte die zich tegen God verzet. Daarom lezen we: *“Want waarin Hijzelf geleden heeft toen Hij verzocht werd”* (Hebr. 2:18). Als de mens zoals hij is toegeeft aan wat ook, is het duidelijk dat het gebeurt om aan zijn natuur te voldoen. Hij wil zichzelf behagen, hoe bitter de vrucht daarvan ook is. Iets dergelijks was niet en kon niet zijn in Jezus. Want Hij leed toen Hij verzocht werd en daarom kan Hij dan ook hen die verzocht worden te hulp komen.

Het is merkwaardig, dat wij hier moeten opmerken, dat God van ons dezelfde gehoorzaamheid verwacht. Namelijk dat wij Hem gehoorzaam zijn als zonen die de nieuwe natuur en de Geest van God bezitten. Op dat pad ondervindt men geloofsbeproeving. Op die manier worden de gelovigen op aarde gezien in de Hebreëën. Zij zijn verlost en geheiligd, kinderen van God en broeders van Christus en als zodanig bevinden zij zich in de beproeving. Dat is wat de woestijn is en moet zijn. Op dezelfde manier herinnert de psalmist de kinderen van Israël aan *“de dag van verzoeking in de woestijn”* (Hebr. 3:8; Ps. 95:8). Er is nu voor ons een zelfde verzoeking als zij meemaakten. Dat wat ons omringt is een woestijn en wij leven in de dag van de verzoeking.

Wij worden geoefend en onderworpen aan een grondige beproeving. God gebruikt deze verzoeking voor ons welzijn. Want wij leven in een plaats, waar alle kracht, voedsel, licht en leiding uit de hemel komt en niet van ons zelf of van de wereld die ons omringt. Er is niets om ons heen en niets in ons zelf, onze oude natuur, dat ons zou kunnen helpen. Integendeel, alles wat daar vandaan komt hindert, verontreinigt, verlamt en verwoest. Hij van wie de boosheid al het andere overtreft is de grote vijand die aanzet tot kwaad. Christus weet het, want Zijn waakzaam oog rust op hem, even goed als op ons.

Het is zoals een generaal die ondanks grote verliezen heeft stand gehouden in een belegerde stad en de vijand heeft verslagen. Hij zal het best in staat zijn medelijden te hebben met zijn vrienden die in dezelfde omstandigheden gestreden hebben en bovendien te maken hebben gehad met een verrader in de binnen de

muren van de stad. Zo kan Jezus medelijden hebben met ons en ons helpen in de strijd.

Er was nooit een grotere dwaling dan te veronderstellen, dat het nodig is zelf deze zondige natuur te hebben om met ons medelijden te kunnen hebben. Als er kwaad geweest was in Christus dan zou de heerlijkheid en volmaaktheid van Zijn persoon verwoest zijn geworden en zijn offer zonder nut met alle gevolgen die er uit voortvloeien. We zouden geen Heiland hebben gehad. Dat is waar het omgeloof altijd naar toe leidt: ontkenning van de Zoon van God en Zijn verlossingswerk. Daarom doet het er weinig toe, of het karakter van de aanval gericht is tegen Zijn persoon, in Zijn Godheid of tegen Zijn volmaakte en onbevleete mensheid. In beide gevallen verdwijnt de Christus van God en wij hebben geen Heiland meer.

Het is een ongerijmde bedriegerij te beweren dat de volmaaktheid van de Persoon en het werk van Christus iets zou afdoen aan de waarde van Zijn medelijden. De geopenbaarde liefde en heiligheid in een volmaakte mensheid op aarde, te midden van ongehoord lijden, vormen de grondslag van dit medelijden. Hij die weet wat het lijden is, veroorzaakt door de aanvallen van de verzoeker, kan volmaakt medelijden hebben met ons. Hij heeft medelijden met ons die niet alleen moeten strijden tegen de listen van de verzoeker maar ook moeten waken tegen de trouweloosheid van ons vlees dat nog in ons is. Zal Hij minder zorg voor ons dragen omdat Hij deze zondige natuur niet heeft? Integendeel. Hij zal het met des te meer liefde doen. Want omdat Hij geen egoïstische neigingen heeft zoals wij, was Hij absoluut vrij om lief te hebben, te dienen en te lijden. Hij houdt zich met ons bezig met een tedere zorg tot aan het eind.

Merk ook op dat de Heer aan *“heilige broeders, deelgenoten van de hemelse roeping”* (Hebr. 3:1) Zijn hulp geeft. Hij heeft hen geheiligd. Het Hogepriesterschap van Christus is alleen van toepassing op heiligen. Dit feit is zo reëel dat de apostel op geen enkele manier de zondekwesatie opwerpt als hij het onderwerp van priesterschap ontwikkelt in Hebr. 3:1. Het is een tamelijk weid verbreide mening onder de gelovigen dat Christus handelt als Hogepriester voor ons, als wij van tijd tot tijd in een zonde vallen. Zo iets vinden wij nergens in de Schrift. Het onderwijs van deze brief past Zijn Hogepriesterschap toe op hulp en medelijden die wij nodig hebben als wij verzocht worden, zoals Christus het werd. Ik twijfel er niet aan, dat daarin de hoogste wijsheid van God geopenbaard wordt.

Een ander keer hoop ik aan te tonen hoe bewonderenswaardig de hulp is die de genade ons heeft bereid, hoe diep de val ook is, die haar noodzakelijk maakt. Dan zullen we zien, dat als een gelovige heeft gezondigd, hij niet wordt veronachtzaamd, maar dat God in Zijn barmhartigheid en wijsheid in alle noden van de Zijnen heeft voorzien. Maar nu wordt onze aandacht getrokken de eerste grote waarheid. Deze verdient onze ernstige aandacht.

Een van de treurigste leringen in onze dagen is, dat de christen niet kan ontsnappen aan de noodzaak om in de zonde te vallen en dat er geen middel is om dat te vermijden. Men beschouwt het kwaad dan ook als een minder belangrijke zaak. In elk geval als onvermijdelijk omdat we maar arme zondaars zijn. Natuurlijk, als we denken wat de christen voor zijn bekering was of wat hij in zich zelf is, kan hij een zondaar genoemd worden. Ja zelfs, zoals Paulus zich uitdrukt wanneer hij over zich zelf spreekt: “de voornaamste van zondaars” (1 Tim. 1:15). Maar wilde Paulus daarmee zeggen dat hij doorlopend in de zonde leefde? Maakt hij daarmee een zinspeling op de voortdurende zonden in zijn christelijke leven? Velen leggen deze woorden zo uit, terwijl ze zo veel mogelijk de heilige apostel proberen naar beneden te halen naar hun eigen geestelijk niveau. Een apostel die kon zeggen: “Voor mij te leven, is Christus”! Het is treurig om te zeggen, maar deze mensen zoeken in het Woord een verontschuldiging om in ongehoorzaamheid te leven. Sommigen zien alleen zonde in de overtreding van een bepaalde wet. Anderen willen profiteren van Romeinen 7:12-24. De strijd van een levend gemaakte maar nog vrijgemaakte ziel, tegen de zonde. Zij troosten zich met hun zonden alsof dat de normale en gewone toestand is van een christen op aarde.

Het is een feit dat overall in de christenheid de theologie de zonde beperkt tot in het oog vallende uitingen van een overtreding. Zij leert haar discipelen, dat op grond van de menselijke natuur, zonde onvermijdelijk is in het leven van de gelovigen. Deze God ontterende leer komt voort uit het feit dat voor het merendeel de godsdienstige leiders leren, dat de wet een leefregel is voor de christenen. Maar even zeker als het vlees in ons is, even onmogelijk is het, dat de wet een geen prikkel zou zijn tot ongehoorzaamheid, voor hen die zich onder haar juk plaatsen. De wet is niet gegeven om de mensen tot zondaars te maken. Maar omdat de mensen zondaars zijn, heeft de wet de zonde geopenbaard. De wet laat de zonde in haar echte karakter zien. In dit opzicht was de wet heilzaam en barmhartig, want zij verhinderde de mensen zich zelf te bedriegen. De wet had tot doel die mensen te waarschuwen die gezondigd hadden en werkelijk schuldig waren voor God. Om te waarschuwen, tegen licht over hun zonden heen te stappen of tegen de aanmatiging geen zonde bedreven te hebben. Zij moest duidelijk aantonen dat zij het oordeel verdienden en ze er toe te brengen de barmhartigheid van God aan te roepen, zodat zij het heil zouden leren kennen dat de genade van God heeft volbracht door de verlossing die in Christus Jezus is.

Het heeft God behaagd dit doel na te streven voordat de Heiland kwam. Hij bereidde, door dit en andere middelen, de weg voor van het werk op het kruis doordat Hij berouw in de harten bewerkte. Maar nu Hij is gekomen en de genade en waarheid in Hem zijn geopenbaard in al hun volheid en de verzoening volbracht is door Zijn vergoten bloed, is het een ernstige zaak om zich weer onder de wet te plaatsen. De Heer loslaten om vrijwillig in deze toestand terug te

keren, waarin iemand vroeger onder wet zich bevond, is een geheel andere zaak daarin geplaatst te worden door God. De beproeving van de mens onder de wet was noodzakelijk om hem te laten inzien dat de wet hem onmogelijk kon redden. Hij had de genade nodig had die in Christus is. Als het Woord van God de gelovige het recht geeft te genieten van alles wat Hij (Christus) gedaan heeft en van alles wat Hij is. Dan is het ongeloof terug te keren onder de wet. Want *“de wet is dus onze tuchtmeester geweest tot op Christus”* (Gal. 3:24).

De wet is niet voor een rechtvaardige en dat is de gelovige nu (1 Tim. 1:9). De wet is voor de *“wettelozen en weerspannigen, voor goddelozen en zondaars”*. Aan de andere kant is het normale doel waarvoor de genade van de God Heiland ons gegeven is, is om ons te onderwijzen, *“dat wij met verzaking van de goddeloosheid en de wereldse begeerten ingetogen, rechtvaardig en godvruchtig zouden leven in deze tegenwoordige eeuw, in de verwachting van de gelukkige hoop en verschijning van de heerlijkheid van onze grote God en Heiland, Jezus Christus”* (Tit. 2:12,13) Zo wordt iemand die vroeger helemaal verloren was, door genade voor God geplaatst in een positie van volmaakte gerechtigheid. Hij is bevrijd door God van elke veroordeling, door de verlossing die in Christus Jezus is.

Wat heb ik nog meer nodig? Ik heb een kostbare Heiland die voor mij leed en opstond. Hij handelt nu in de kracht van Zijn levende, waakzame en heilige liefde. Hij helpt mij te midden van mijn beproevingen voor Zijn Naam, door mij te bewaren voor de gevolgen van de haat van mensen, de wereld en van Satan. Hij is in de heerlijkheid en ik ben in de woestijn, waar ik moet wandelen, werken en lijden. Ondertussen wacht ik tot Hij komt om bij Zich te nemen in die heerlijkheid, waar Hij is ingegaan. Ik ben nu op aarde in de plaats waar Hij gekruisigd is. Toen Hij in deze wereld was, was Hij niet alleen blootgesteld aan de boze machten van verschillende vijanden, maar ook aan de listen van de tegenstander. Wie ben ik om zoveel gevaren het hoofd te bieden en ze veilig te passeren? Met dit doel wordt het priesterschap voor heiligen uitgeoefend en toegepast. Het heeft tot doel ons de hulp te geven die wij nodig hebben. *“Opdat wij barmhartigheid ontvangen en genade vinden tot hulp op de juiste tijd”* (Hebr. 4:16). Deze zegeningen worden aan ons uitgedeeld door Hem, die uit eigen ervaring alle oefeningen van de geloofsweg heeft leren kennen op een oneindig diepere wijze dan wij. Hij weet welke vijand wij in Satan hebben en hoe groot zijn listen en boosheid zijn. Die hulp is dan ook niet alleen via Zijn goddelijke macht, maar ook door Zijn menselijk medelijden. Hij die als mens op aarde verzocht is tot in de diepten van Zijn wezen en die Zijn priesterschap uitoefent als Zoon van God. Niet alleen omdat Hij deze menselijke natuur heeft aangenomen, die in Hem volmaakt is, terwijl die in mij bevekt en gevallen is, kan Hij Zijn priesterlijke dienst vervullen. Hij was op aarde en is de Heilige van God. Waarachtig God en waarachtig mens. Zijn heiligheid is geen verhindering

voor Zijn medelijden. Integendeel, want niet de heiligheid en de liefde verhinderen de openbaring van het medelijden, maar het egoïsme en de zonde.

Hoofdstuk 5

“Wij hebben niet een hogepriester die niet met onze zwakheden kan meelijden” (Hebr. 4:15). De apostel spreekt niet over onze zonden en bovendien is er geen enkele reden om zwakheden met zonden te verwarren. Hij richt zich tot gelovigen die door genade bevrijd zijn van hun schuld. Al hun ongerechtigheden zijn voor altijd uitgewist door het bloed van Christus. Daarom is hun gezicht gericht naar God en naar de hemel, hoewel ze nog in de woestijn zijn. In de heerlijkheid is de Heer Jezus, die in Zijn werkzame liefde en genade zich met hen persoonlijk bezighoudt. Hij is in staat met hun zwakheden medelijden te hebben, omdat Hij zelf verzocht is als zij uitgenomen de zonde.

Een van de oorzaken van de verkeerde inzichten van vele over het priesterschap van Christus is gelegen in het feit, dat men over Hem redeneert naar menselijke maatstaven. De menselijke geest kan niet begrijpen dat Hij zich tegelijk kan bezighouden met al de Zijnen, zoals Zijn woord uitlegt. Maar dat is een eenvoudige geloofszaak. Over de juiste zorgen die de Heer als Hogepriester aan de Zijnen geeft is het Woord van God even duidelijk en beslist als over de kracht van Zijn verlossingswerk voor iedere gelovige.

Over de afwezigheid van de zonde in de uitoefening van Zijn priesterschap gebruikt de Geest van God twee keer dezelfde uitdrukking. De eerste keer als Hij over dit onderwerp spreekt: *“Een die in alle dingen verzocht is als wij, met uitzondering van de zonde”* (Hebr. 4:15). De tweede keer is wanneer Hij spreekt over de voleindiging van het heil door Zijn verschijning in heerlijkheid. *“Zo zal ook Christus, eenmaal geofferd om de zonden van velen te dragen, de tweede keer zonder zonde verschijnen tot behoudenis aan hen die Hem verwachten”* (Hebr. 9:28).

De manier waarop de Heilige Geest het onderwerp van het Hogepriesterschap behandelt is in overeenstemming met de heerlijkheid van de persoon van Christus. *“Daar wij nu een grote hogepriester hebben, die de hemelen is doorgegaan, Jezus, de Zoon van God, laten wij de belijdenis vasthouden”* (Hebr. 4:14). Dat was de moeilijkheid voor de Hebreëën. Het gevaar voor hen was, de heerlijkheid van Christus uit het oog te verliezen of terug te keren naar wat ze verlaten hadden. De apostel doelt niet op een gevaar dat voortkomt uit de heilszekerheid. Maar hij staat op het belang, de zekerheid van dit heil tot het einde toe vast houden.

De gedachte dat zij zouden twijfelen aan de vergeving van hun zonden, komt om zo te zeggen niet in zijn gedachten op. Hij is daar absoluut zeker van. De Geest van God zou nooit het werk van Christus zo

voorstellen, dat men de conclusie eruit kan trekken, dat dit werk misschien niet voldoende zou zijn om volkomen het doel te bereiken. Met het oog daarop heeft God Hem in de dood overgegeven.

Integendeel. Hij vermaant de kinderen van God, “de vrijmoedigheid en het roemen in de hoop tot het einde toe onwrikbaar vast te houden” (Hebr. 3:16) en door de eenvoud van het geloof vast te houden, wat de ware wijsheid is, en door te rusten in de volheid van de goddelijke in Christus. Juist daarvoor hebben zij in hun beproevingen medelijden nodig, hulp en kracht die het Hogepriesterschap van Christus geeft aan de “*heilige broeders, deelgenoten van de hemelse roeping*” (Hebr. 3:1).

Het gaat hier niet om de genade die de zondaar tegemoet komt en vergeving geeft aan hen die door God onderwezen, tot Hem roepen over hun zonden en ellende. Dat is het evangelie van de genade. Dat vinden wij op andere plaatsen, maar niet hier. Dat is niet het onderwerp van het Hogepriesterschap. De apostel vermaant ons in verband met het Hogepriesterschap: “de belijdenis vast te houden”. Christus werd in alle dingen verzocht als wij, met uitzondering van de zonde. Wat Hem betrof was de verzoeking absoluut gescheiden van de zonde. “*Laten wij dus met vrijmoedigheid naderen tot de troon van de genade*” (Hebr. 4:16)

Hoofdstuk 5 van Hebr. gaat verder met het onderwerp van het priesterschap op een manier die belangrijk is, hoewel men er dikwijls weinig aandacht aan besteedt. “*Want iedere hogepriester die uit mensen wordt genomen, wordt voor mensen aangesteld in de dingen die God betreffen*” (Hebr. 5:1). Men past deze woorden wel eens toe op de Heer Jezus en vraagt dan: “Werd Hij niet uit mensen genomen?” Het antwoord is eenvoudig. De Heilige Geest geeft ons hier niet een beschrijving van Zijn Hogepriesterschap, maar van het Hogepriesterschap in het algemeen.

Vers 3 zou dit onderscheid absoluut duidelijk moeten maken voor iedere gelovige. De Hogepriester in de eerste twee verzen is dezelfde als die van het derde vers, waar hij zowel voor het volk en ook voor zichzelf moet offeren voor de zonden. Is het dan niet duidelijk dat het in deze teksten gaat om Aäron of zijn zoon als hogepriester en niet over Christus? Hij wordt vergeleken met de eerste. Er is dan ook een formele tegenstelling in de beschrijving die ons van Hem gegeven wordt. “*En iemand neemt niet voor zichzelf de eer, maar wordt door God geroepen, evenals ook Aäron. Zo heeft ook Christus niet Zichzelf verheerlijkt*” (4, 5). De apostel begint met een punt van overeenkomst tussen beide Hogepriesters, om het verschil te laten uitkomen tussen allebei.

Christus heeft Zichzelf niet verheerlijkt. “*maar Hij die tot Hem gesproken heeft: 'U bent mijn Zoon, Ik heb U heden verwekt'. Zoals Hij ook op een andere plaats zegt: 'U bent priester tot in eeuwigheid naar de orde van Melchizedek'*” (5, 6). God richt Zich tot Hem in dit karakter. De wortel, tak en vrucht van het wezen van

het Hogepriesterschap van onze Heer worden hier voor onze aandacht geplaatst. Het is niet alleen gelegen in het feit dat Hij de Zoon des Mensen is maar ook in Zijn heerlijkheid als Zoon van God. Het is allerbelangrijkst te weten, dat Hij die de Zoon van God is, mens heeft willen worden, de Zoon des Mensen. Maar de grond waarop Zijn Hogepriesterschap rust is wat Hij in Zijn wezenlijke heerlijkheid is. Zijn titels en Zijn rechten, niet alleen wat Hij geworden is, maar wat Hij is, de Zoon van God. Het is een heerlijkheid, die geen enkel schepsel bezit, niet bij de mensen en ook niet bij de engelen.

De Hogepriester waar in het begin van hoofdstuk 5 over gesproken wordt is dus een eenvoudig kind van Adam. Een mens als ieder ander. “*Hij kan toegeeflijk zijn jegens de onwetenden en dwalenden, omdat hij ook zelf met zwakheid omvangen is*”. Daarom was het natuurlijk, dat Hij op die grond van het Hogepriesterschap medelijden had met de zijnen. Maar dit is allemaal in absolute tegenstelling met de plaats, de waardigheid en de genade van de Heer als Hogepriester.

Het Hogepriesterschap van Christus staat in verbinding met de beproevingen van de Zijnen. In Johannes 13: 1 vinden we geschreven, dat de Heer Jezus de Zijnen, die in de wereld waren, had liefgehad, hen liefgehad tot het einde. Het Hogepriesterschap wordt uitgeoefend om hen te helpen, als ze verzocht worden. Hij helpt ze wanneer ze, zoals Hij op aarde, op allerlei manieren verzocht worden, maar niet omdat ze verkeerd gedaan hebben. Maar zelfs in het geval van een zonde, ondervinden zij Zijn medelijden en de genade van God kan barmhartig zijn in zulke omstandigheden. Hij houdt zich bezig met hem die geslagen wordt voor zijn zonden. God wist wel, dat als dat niet zou gedaan worden, wij volledig vernietigd zouden worden. Maar dat is niet het onderwijs dat de Heilige Geest hier behandelt.

Wij moeten dit goed begrijpen, want wij moeten de betekenis van het Woord nooit geweld aandoen. De betekenis van de tekst zou voor ons vollediger lijken, als wij er de gedachte van de gebreken van de gelovigen aan toevoegden. Het zou beter geschikt kunnen lijken, meer tot troost van de kinderen van God, als het Hogepriesterschap van onze Heer Jezus Christus toegepast wordt op hun zonden. Het genadige geneesmiddel voor hun zonden. Maar het geloof leest het Woord zoals God het heeft geschreven. Echter ware kracht en vertroosting door de Geest worden altijd gevonden in de weg van gehoorzaamheid aan dit Woord.

Als de Heer het vergunt zullen we het tweede deel van ons onderwerp later onderzoeken. *** Wij zullen dan de hulpbronnen van genade zien, niet voor de zwakheid van de kinderen van God, ook niet voor hun lijden van de kant van de vijand, maar helaas, als zij door hun gebrek aan waakzaamheid meegesleept worden en gevallen zijn in de zonde. Dan zullen wij zien, dat de genade van de Heer Jezus deze moeilijkheden kan oplossen, zoals alle andere moeilijkheden. Maar Hij

kan geen enkel medelijden hebben met het kwaad, dat in ons is.

Toen wij nog zondaars waren, was er geen sprake van, dat Hij medelijden met ons had. Hij oefende dus ook niet Zijn Hogepriesterschap uit voor ons. Hij moest lijden voor onze zonden. Dat hadden wij nodig en geen medelijden met onze zonden. Niemand met een gezond verstand, geen heilige van God, zou wensen dat het anders was geweest. Het middel waardoor God op een absolute wijze de kwestie van onze schuld oploste was, dat Hij Zijn geliefde Zoon overgaf. Hij delgde onze zonden uit door Zijn kostbaar bloed. Hij leed en stierf voor ons. Hij de Rechtvaardige voor de onrechtvaardigen. We zijn een nieuwe schepping geworden. We zijn niet alleen gewassen door de kracht van het bloed, maar door de kracht van het water en het bloed, door het Woord. *“Deze is het die gekomen is door water en bloed, Jezus Christus; niet door het water alleen, maar door het water en door het bloed”* (1 Joh.5:6).

Op deze manier is de verzoening van onze zonden geschied, door het bloed en wij zijn gereinigd door het Woord. Het Woord dat op onze zielen toepast, de waarde van de dood van Christus. Het water uit Zijn doorboorde zijde. Op deze manier zijn wij geheel en in de volledigste zin “heiligen en geliefden”. Daarna vinden wij Hem aan onze zijde om ons te helpen, in alle verzoeken, moeilijkheden, pijn en lijden die de heiligen op aarde overkomen voor Zijn naam. Die dienst volbrengt de Heer nu voor ons. Hij houdt zich bezig met elke gelovige. Wat Zijn Hogepriesterschap zo zegenrijk maakt voor ons, is het feit, dat het **persoonlijk** is. Hij is geen Hogepriester voor de Gemeente. Er is geen tekst in de Bijbel die, die gedachte rechtvaardigt. Zijn dienst wordt zelfs niet uitgeoefend voor de gelovige, gezien als lid van Zijn lichaam. Hoewel hij daar natuurlijk deel van uitmaakt. Als wij zijn plaats beschouwen als lid van het lichaam van Christus, dan vinden wij in hem alleen maar wat absoluut volmaakt is. Want die plaats is de vrucht van het werk van de Geest. Maar aan de andere kant ben ik in deze wereld blootgesteld aan de aanvallen van de vijand. Ik reis als een pelgrim en vreemdeling door een grote en gevaarlijke woestijn. Juist op deze plek heb ik genade nodig en ik ervaar deze door het Hogepriesterschap van Christus.

Laten we ons herinneren dat toen de kinderen Israëls door de woestijn reisden zij op een vernederende maar leerzame manier de hoogmoed van de ijdele mens openbaarden. Zij dachten dat omdat ze allemaal deel uitmaakten van een heilig volk, zij daarom geen Hogepriester nodig hadden. Het gevolg van hun opstand was dat er een plaag onder hen gezonden werd. De aarde opende zich en verslond, door het oordeel van de Heer, allen die opgestaan waren tegen Zijn gezag. Onmiddellijk daarna kregen zij een waardevolle les over het grote belang van het Hogepriesterschap. De Heer beval de hoofden van de stammen één staf voor elke stam naar het heiligdom te brengen. Aäron moest dat ook doen. Toen de staven de volgende dag werden

onderzocht, konden ze zien dat alleen de staf van Aäron was uitgesproten, had gebloeid en vrucht had gedragen. Deze staf van de Hogepriester werd dan ook het bijzondere teken van het uitverkoren Hogepriesterschap. Aan dit gezag kon men niet voorbijgaan en iemand die trouw is, zou het niet anders willen. Want God en niet de mens moet bevelen.

Maar het was niet de staf van het gezag van gerechtigheid, die het volk nodig had. Niet een staf gekenmerkt door oordelen die uitgeoefend waren over ongerechtigheid. Dat was de welbekende staf van Mozes. Deze staf zou alleen verwoesting hebben kunnen brengen over een volk als de Israëlieten. Want hoe vaak waren ze niet opstandig geweest? In de keus van de staf van Aäron vinden wij deze wonderlijke gedachte, dat het de staf van genade is, uitgedrukt door het Hogepriesterschap. De staf van de kracht van een leven boven de dood en dat vrucht draagt in de opstanding. Alleen deze kan het volk in Kanaän brengen. Door dit veelzeggende voorbeeld laat de Heer zien, dat zij niet door de woestijn konden worden geleid via een krachtige bevrijding, zoals die het volk uit Egypte had bevrijd. Zo'n middel voldeed niet aan de eisen van Zijn heerlijkheid en ook niet aan de noden van Israëel. Door Zijn machtige arm had Hij ze in deze woeste plaats gebracht. Maar hoe konden zij die doortrekken? Alleen de genade van het priesterschap, geopenbaard in de kracht van een onvergankelijk leven dat in de opstanding vrucht draagt, kan dat doen. Het voorbeeld van deze genade zien we in deze wonderlijke staf, die gedurende de tocht door de woestijn bewaard moest worden in het heiligdom.

Dat is de genade die nu geopenbaard is in het Hogepriesterschap van de Heer Jezus. Het is een nauwkeurig getuigenis en volheid van het geïnspireerde onderwijs dat gegeven word in Hebreeën 7:25. *“Daarom kan Hij ook volledig behouden wie door Hem tot God naderen”*. Hij redt ze volmaakt. Zou de Zoon van God kunnen falen in Zijn Priesterschap of in Zijn verzoeningswerk of in wat dan ook? Het gaat hier niet om slaven vrij te kopen, maar om de volle bevrijding van de heiligen van God te verwezenlijken. Ze gezond en wel in de heerlijkheid te brengen, ondanks de machten die tegenover de plannen van God staan en ondanks alle gevolgen van hun zwakheden die zij op aarde openbaren. *“Daar Hij altijd leeft om voor hen tussenbeide te treden”* (vs. 25). Zij zijn verbonden met Hem die *“heilig, onschuldig, onbesmet”* is (vs.26). Hij kan de zonde niet verdragen. Er is geen sprake van priesterschap voor een groep van gelovigen, die ondanks hun zonden, de voorwerpen zouden zijn van de zorgen van een Hogepriester, die oppervlakkig aan het kwaad voorbijgaat. Dat is niet het onderwijs van het Woord over het Hogepriesterschap van Christus.

Zij, die er wel de voorwerpen van zijn, zijn heiligen, zoals Hij heilig is. *“Gezegend zij de God en Vader van onze Heer Jezus Christus, die naar zijn grote barmhartigheid ons heeft wedergeboren doen worden tot een levende hoop door de opstanding van Jezus Christus uit de doden”* (1 Petr. 1:3). Zij zijn dan ook

niet alleen uit God geboren, maar zij lijdten op aarde, terwijl Christus in de hemel is. Hij leeft daar om voor hen Zijn dienst van Bemiddelaar voor God uit te oefenen.

Natuurlijk kunnen zij, ondanks die barmhartigheid en die grote voorrechten, door gebrek aan waakzaamheid in het kwaad vallen. Nu blijft er nog over om uit het Woord te bewijzen, dat in het geval zij zich laten meeslepen en vervallen in een dwaze en slechte weg, zij niet worden verlaten ***. Wij zullen zien, hoe God heeft voorzien en dat Hij dat doet op een enigszins andere manier. Hoewel Hij dat ook doet door de liefelijke dienst van onze geliefde Verlosser. Zijn wondervolle genade is aangepast naar de behoefte van

de Zijnen. Wij hopen dat de studie van het Woord, die wij hiervoor hebben gedaan, de lezers zal helpen om het onderwijs van het Hoge priesterschap van Christus beter te begrijpen. Dat is wat wij graag wilden uiteenzetten.

*** (Dit wordt gedaan in het volgende artikel "Christus onze Voorspraak". Nummer 05-09)

Oorsprong: [Le Messenger Evangélique 1947-19](#)

Titel: [La Sacrificature de Christ. Traduit de l'Anglais](#)

Bijlagen

De 'Nederlandse' woorden voor Verzoening

Hieronder een uitleg van de in dit artikel gebruikte 'Nederlandse' woorden.

propitiatie	verzoening in de zin van voldoening van al Gods heilige eisen
expiatie	uitdelging van zonden
substitutie	plaatsvervangning
reconciliatie	verzoening in de zin van het herstel van relaties (met God en onderling)

Bron: HB 26-03-2005

De Griekse woorden voor Verzoening

De van het bijv.nw. *hileoos* = goedgegunstig, genadig (Hebr. 8:12) afgeleide woorden zijn:

werkwoord <i>hilaskomai</i> in:	Lukas 18:13	(genadig zijn)
	Hebreeën 2:17	(verzoening doen)
zelfst.nw. <i>hilasmos</i> in:	1 Johannes 2:2	(zoenoffer)
	1 Johannes 4:10	(zoenoffer)
zelfst.nw. <i>hilastèrion</i> in:	Romeinen 3:25	(genadetroon)
	Hebreeën 9:5	(verzoendeksel)

Het gaat bij deze woordgroep gaat het erom dat God gunstig gestemd wordt tegenover de zondaar en om Gods genadevol ingrijpen ten gunste van deze zondaar. God kan de zondaar genadig zijn omdat Hij een rechtvaardige grondslag heeft, nl. het bloed van Christus. Christus zelf is dit 'middel tot verzoening', 'zoenmiddel' (*hilasmos*, 1 Joh. 2:2;4:10); of de zondaar dit wil gebruiken of niet, Christus is degene in Wie God Zijn goedgegunstigheid jegens de wereld heeft laten blijken. Dit woord spreekt niet van een nieuwe betrekking, maar van de grondslag waarop deze tot stand kan komen. De voorwaarde is geloof; wie dat niet heeft, wijst Gods genadevol aanbod af en gebruikt het (voor zijn zonden ruimschoots toereikende) zoenmiddel niet. Zijn zonden zijn dus niet verzoend.

De andere Gr.woorden voor verzoening/verzoenen gaan alle terug op het werkwoord *allassoo*, dat 'veranderen' betekent en in die betekenis voorkomt in Hand. 6:14; Rom. 1:23 ('vervangen'); 1Kor. 15:51,52; Gal. 4:20 ('op een andere toon spreken'); Hebr. 1:12. Hiervan afgeleid zijn:

werkwoord *apallassoo*, met voorzetsel *apo*, van ... af, lett. 'veranderen van', 'bevrijden van', in Luk. 12:58; Hand. 19:12; zonder *apo* in Hebr. 2:15 ('verlossen')

werkwoord *diassomai* in Mat. 5:24 ('zich verzoenen met'), waarbij het gaat om verzoening van twee mensen met elkaar, niet om de één met de ander, zoals de volgende woorden:

zelfst. nw. *katallagè* in Rom. 5:11; 11:15; 2 Kor. 5:18,19

werkwoord *katallassoo* in Rom. 5:10; 1 Kor. 7:11; 2 Kor. 5:18,19,20

versterking hiervan *apokatallassoo* in Ef. 2:16; Kol. 1:20,22.

De kerngedachte van deze woordgroep is 'verandering', en wel van vijandschap naar vriendschap (vgl. Hand. 7:26), van vervloeking naar harmonie. Deze verandering is zo radicaal omdat deze ook een interne verandering impliceert: de met God verzoende mens is een nieuwe schepping geworden, het oude is voorbijgegaan, alles is nieuw geworden (2 Kor. 5:17,18; vgl. Rom. 5:10).

Interessant is ook het woord *antallagma* (het voorvoegsel *ant* betekent 'in plaats van') in Mat. 16:26 (=Mark. 8:37), dat eig. het 'ruilmiddel' aanduidt dat in plaats van de ander/het andere wordt gegeven. Het wordt vertaald als 'in ruil voor'; lett. 'als ruilmiddel van', 'als middel in ruil voor'. Zo komen we op het raakvlak met de Gr. woorden voor 'losprijs' en 'verlossen'!

Met toestemming van G.H. Kramer overgenomen uit: 'Christus ons leven'. Bijbelstudies bij de brief van Paulus aan de Kolossers, Vaassen 1994, pag. 54-55.